

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
cu privire la constituționalitatea unor prevederi ale Legii nr.369-XIII
din 10 februarie 1995(*), Legii nr. 745-XIII din 23 februarie
1996() și Hotărîrii nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991(***) privind**
realizarea dreptului de dispoziție asupra pămîntului

Nr.12 din 02.10.96

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.67-68/22 din 17.10.1996

* * *

(*). Legea nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 "Pentru modificarea și completarea Codului Funciar" este publicată în Monitorul Oficial, nr. 13 din 2 martie 1995.

(**). Legea nr. 745-XIII din 23 februarie 1996 privind termenele de atribuire, în anul 1996, a terenurilor și a bunurilor în baza proiectelor de organizare a teritoriului, este publicată în Monitorul Oficial, nr. 13 din 29 februarie 1996.

(***). Hotărîrea Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991 "Despre modul de punere în aplicare a Legii R.S.S. Moldova "Cu privire la proprietate" a fost publicată în Monitorul Oficial anul 1991, nr. 3-6, articolul 31.

În numele Republicii Moldova Curtea Constituțională în componența:

Pavel Barbalat - președinte
Nicolae Chiseev - judecător
Mihai Cotorobai - judecător
Gheorghje Susarenco - judecător raportor
Ion Vasilati - judecător

cu participarea doamnei Ludmila Zadorojnîi - grefier, domnilor Mihai Ghimpu și Andrei Iuri-Apostol - deputați în Parlamentul Republicii Moldova, în lipsa reprezentantului Parlamentului care, fiind înștiințat asupra datei, orei și locului, nu s-a prezentat în ședință, conducîndu-se de articolul 135 alineatul (1) litera a) din Constituție, articolul 4 alineatul (1) litera a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională a examinat în ședință plenară deschisă dosarul cu privire la controlul constituționalității sintagmei "în perioada 1 noiembrie - 1 martie" din alineatul 8 al articolului 13 din Codul funciar (cu modificările și completările efectuate prin Legea 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar), sintagmei "în anul 1996 pînă la 5 aprilie" din Legea nr. 745-XIII din 23 februarie 1996 privind termenele de atribuire în anul 1996 a terenurilor și a bunurilor în baza proiectelor de organizare a teritoriului, prevederilor "realizarea de către proprietar a dreptului de dispoziție asupra sectorului de teren ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație, schimb se înfăptuiește începînd cu 1 ianuarie 2001" ale articolului V din Legea nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar și ale alineatului 5 punctul 3 din Hotărîrea Sovietului Suprem din 23 ianuarie 1991 "Despre modul de punere în aplicare a Legii R.S.S. Moldova "Cu privire la proprietate".

Temei pentru examinarea dosarului, conform articolelor 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a servit sesizarea fracțiunii parlamentare "Blocul Năranilor și Intelectualilor" (domnilor deputați în Parlament - Lidia Istrati, Mihai Ghimpu, Simion Certan, Vasile Nedelciuc, Ion Hadîrcă, Ala Mîndîcanu, Andrei Iuri-Apostol, Ion Dediu) prin care se solicită recunoașterea neconstituționalității unor prevederi din actele normative nominalizate, pe motivul că acestea contravin atît dispozițiilor constituționale privind drepturile și

libertățile omului, cît și Declarației Universale a Drepturilor Omului, potrivit căreia fiecare om se poate folosi de toate drepturile și libertățile proclamate în ea.

Conducîndu-se de prevederile articolului 23 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională a c o n s t a t a t :

La 10 februarie 1995 Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 369-XIII "Pentru modificarea și completarea Codului funciar" a modificat și a completat acest cod, prevăzînd prin alineatul 8 al articolului 13, că "atribuirea sectoarelor de teren și a bunurilor se face în baza proiectelor de organizare a teritoriului și în mod obligatoriu în perioada dintre 1 noiembrie - 1 martie".

Prin articolul V din aceeași Lege s-a stabilit că "Realizarea de către proprietar a dreptului de dispoziție asupra sectorului de teren ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație schimb se înfăptuiește începînd cu 1 ianuarie 2001".

La 23 februarie 1996 Parlamentul prin Legea nr. 745-XIII "Privind termenele de atribuire, în anul 1996, a terenurilor și a bunurilor în baza proiectelor de organizare a teritoriului" a stabilit că "prin derogare de la articolul 13 alineatul 8 din Codul funciar, terenurile și bunurile se vor atribui în anul 1996 pînă la 5 aprilie în baza proiectelor de organizare a teritoriului".

La 23 ianuarie 1991 Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova prin Hotărîrea nr. 460-XII "Despre modul de punere în aplicare a Legii R.S.S. Moldova "Cu privire la proprietate" a stabilit prin alineatul (5) punctul 3 că "realizarea de către proprietar a dreptului de dispoziție asupra sectorului de pămînt ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație, schimb se înfăptuiește începînd cu 1 ianuarie 2001".

Curtea Constituțională consideră că stabilirea concordanței actelor normative sesizate cu dispozițiile constituționale implică necesitatea explicării următoarelor prevederi ale Constituției: articolul 4 alineatul (1) care stipulează că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte; articolul 9, care stabilește principiile fundamentale privind proprietatea; articolul 46 care consfințește dreptul la proprietatea privată și protecția acesteia; articolul 126 alineatul (1) care stipulează că economia Republicii Moldova este economie de piață, de origine socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă; articolul 127 alineatele (1) și (2) care stabilesc că statul ocrotește proprietatea, garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titulari, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății și articolul 54 care impune că restrîngerea exercițiului unor drepturi sau ale unor libertăți nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Totodată, Curtea Constituțională se vede obligată să verifice, dacă stipulările supuse controlului constituționalității nu contravin articolului 17 din Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948 prin care se stabilește că orice persoană are dreptul la proprietate atît singură, cît și în asociere cu alții și nimeni nu poate fi lipsit arbitrar de proprietatea sa.

În baza articolului 9 din Constituție nu poate fi pus la îndoială faptul că în Republica Moldova a fost consfințită proprietatea privată asupra pămîntului. Într-o strictă logică juridică, Curtea Constituțională concluzionează că prin proprietate privată asupra pămîntului se înțelege dreptul persoanelor fizice asupra unor terenuri prin exercitarea nestingherită a atributelor dreptului de proprietate (posesie, folosință și dispoziție) în mod exclusiv și perpetuum, prin putere și interes propriu, în condițiile legii.

Curtea Constituțională consideră că prin dreptul cetățeanului de dispoziție asupra proprietății sale private, inclusiv și asupra pămîntului este necesar de a se înțelege posibilitatea

general-recunoscută și garantată a acestuia de a săvârși nestingherit orice acțiune îndreptată spre hotărîrea soartei juridice a obiectului prin diferite acțiuni care au consecințe juridice, în același timp și de vînzare-cumpărare, donație, schimb etc.

Acest drept este expres prevăzut în articolul 127 alineatele (1) și (2) din Constituție în baza căruia statul ocrotește proprietatea și garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular. Unica condiție stipulată de către norma constituțională citată este aceea că realizarea dreptului de proprietate să nu vină în contradicție cu interesele societății.

Cele arătate converg spre concluzia că restrîngerea pînă la 1 ianuarie 2001 a dreptului proprietarului de pămînt de a-și realiza dreptul de dispoziție asupra sectorului de teren ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație, schimb, operată în articolul V din Legea pentru modificarea și completarea Codului funciar nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 nu se încadrează în limitele Constituției Republicii Moldova.

Potrivit articolului 1 din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sînt garantate, iar în condițiile articolului 126 alineatul (1) din Constituție economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

Potrivit celor menționate mai sus, restricțiile impuse prin legea atacată nu pot fi considerate constituționale datorită faptului că în condițiile cînd proprietarul privat este lipsit de dreptul de a dispune de terenul său de pămînt, acesta nu poate fi considerat antrenat în concurență liberă cu subiectul proprietății publice.

Cu atît mai mult, așa cum s-a statuat prin Hotărîrea Curții Constituționale din 25 ianuarie 1996, cea mai însemnată garanție a legalității restricției este faptul că ea poate fi instituită, potrivit articolului 54 alineatul (1) din Constituție, numai dacă se impune după caz, pentru apărarea siguranței naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor, desfășurarea anchetei penale, prevenirea consecințelor unei calamități naturale ori avarii.

Aceasta este enumerarea constituțională la care nici o lege nu poate adăuga. În consecință, în baza alineatului final al aceluiași articol din Constituție restricția trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Cu atît mai mult, odată cu aderarea la Consiliul European, Republica Moldova și-a asumat un șir de angajamente, printre care și acela ca articolele 54 și 55 din Constituție să nu fie aplicate într-un mod care ar limita drepturile fundamentale ale persoanelor, în contradicție cu normele internaționale.

Curtea Constituțională, îndeplinind în baza articolului 134 alineatul (3) din Constituție funcția de garant al supremației Constituției, întru asigurarea responsabilității statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat, consideră că restricțiile stabilite prin articolul V din Legea pentru modificarea și completarea Codului funciar nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 referitor la realizarea de către proprietar a dreptului de dispoziție asupra sectorului de teren ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație, schimb, numai începînd cu 1 ianuarie 2001, sînt neconstituționale, deoarece atentează la dreptul la proprietatea privată, consfințit prin articolul 46 din Constituție.

Din aceleași considerente se consideră neconstituționale atît prevederile alineatului 8 din articolul 13 al Codului funciar (cu modificările și completările efectuate prin Legea nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) care stipulează că - "atribuirea sectoarelor de teren și a bunurilor se face în baza proiectelor de organizare a teritoriului și în mod obligatoriu în perioada dintre 1 noiembrie - 1 martie" - cît și Legea privind

termenele de atribuire, în anul 1996, a terenurilor și a bunurilor în baza proiectelor de organizare a teritoriului nr. 745-XIII din 23 februarie 1996, în baza căreia "prin derogare de la articolul 13 alineatul (8) din Codul funciar, terenurile și bunurile se vor atribui în anul 1996 pînă la 5 aprilie, în baza proiectelor de organizare a teritoriului".

Argumentele expuse în punctul de vedere al Comisiei parlamentare pentru agricultură și industria de prelucrare, precum că interdicțiile menționate ar contribui la apărarea intereselor naționale, la antrenarea diferitor forme de proprietate în concurență liberă nu pot fi reținute ca neavînd suportul juridic adecvat.

În temeiul articolului 31 alineatul (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională sînt supuse controlului constituționalității numai actele normative adoptate după intrarea în vigoare a Constituției adoptate la 29 iulie 1994. În baza articolului I alineatul (2) Titlul VII Dispoziții finale și tranzitorii din Constituție, Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 a intrat în vigoare la 27 august 1994, iar conform articolului II alineatul (1) ale aceluiași Dispoziții finale și tranzitorii, legile și celelalte acte normative rămîn în vigoare în măsura în care nu contravin Constituției.

Dat fiind faptul că Hotărîrea Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova "Despre modul de punere în aplicare a Legii R.S.S. Moldova "Cu privire la proprietate" nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991 a fost adoptată pînă la data intrării în vigoare a Constituției, ea nu poate fi supusă controlului constituționalității.

Curtea Constituțională consideră că în baza articolului 60 litera c) din Codul Jurisdicției Constituționale procesul în partea referitoare la controlul constituționalității Hotărîrii Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova "Despre modul de punere în aplicare a Legii R.S.S. Moldova "Cu privire la proprietate" nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991 necesită a fi sistat pe motivul că soluționarea sesizării în această parte nu ține de competența Curții Constituționale.

În același timp, atît în baza argumentelor expuse mai sus, cît și în baza alineatului (1) din articolul II din titlul VII Dispoziții finale și tranzitorii din Constituție conform căruia legile și celelalte acte normative rămîn în vigoare în măsura în care nu contravin Constituției, Curtea Constituțională consideră nule stipulările "realizarea de către proprietar a dreptului de dispoziție asupra sectorului de pămînt ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație, schimb se îndeplinește începînd cu 1 ianuarie 2001" din Hotărîrea Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova "Despre modul de punere în aplicare a Legii R.S.S. Moldova "Cu privire la proprietate" nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991.

Avînd în vedere considerentele expuse și în temeiul articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolului 60 litera c) din Codul Jurisdicției Constituționale,

Pentru motivele menționate, Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Recunoaște neconstituționalitatea:

a) stipulării "Realizarea de către proprietar a dreptului de dispoziție asupra sectorului de teren ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație, schimb se îndeplinește începînd cu 1 ianuarie 2001" - din articolul V din Legea pentru modificarea și completarea Codului funciar nr. 369-XIII din 10 februarie 1995;

b) alineatului 8 din articolul 13 al Codului funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) cu următorul conținut: "atribuirea sectoarelor de teren și a bunurilor se face în baza proiectelor de organizare a teritoriului și în mod obligatoriu în perioada dintre 1 noiembrie - 1 martie";

c) Legii privind termenele de atribuire, în anul 1996, a terenurilor și a bunurilor în baza proiectelor de organizare a teritoriului, nr. 745-XII din 23 februarie 1996.

2. Sistează procesul jurisdicției constituționale în partea controlului constituționalității alineatului 5 din punctul 3 al

Hotărîrii Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova "Despre modul de punere în aplicare a Legii R.S.S. Moldova "Cu privire la proprietate" nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991. Totodată, constată că prevederile Hotărîrii indicate cu conținutul "realizarea de către proprietar a dreptului de dispoziție asupra sectorului de pământ ce-i aparține prin cumpărare-vînzare, donație, schimb se îndeplinește începînd cu 1 ianuarie 2001" sînt abrogate, potrivit articolului III alineatul (1) din Titlul VII Dispoziției finale și tranzitorii din Constituția Republicii Moldova.

3. Prezenta hotărîre intră în vigoare la data adoptării, este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac și va fi publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în termen de 10 zile.

Președintele
Curții Constituționale

Pavel BARBALAT

Chișinău, 2 octombrie 1996.
Nr. 12a.